

НАШ ЈЕЗИК

Књига XLIV

Св. 3–4 (2013)

САДРЖАЈ

Чланци

Поводи

Јужнословенски филолоџ у српској филологији (СРЕТО ТАНАСИЋ)3

Граматика и правопис

Морфофонолошка структура неких именица у творби модела са суфиксом
-киња (ЖИВОЈИН СТАНОЈЧИЋ)17

Нова правописна решења – велико слово (предлог измена) (РАДА
СТИЈОВИЋ)25

Типови епизеуксичких и епаналептичких структура у савременом српском
језику (НИНА ЋЕКЛИЋ)31

О могућим утицајима енглеског језика на употребу појединих конструкција
у српском језику (на примеру конструкција *број један и најбољи*
икад) (ДАНИЈЕЛА РАДОЊИЋ)49

Студије српског језика у иностранству

Србистика на Петроградском универзитету данас (МАРИНА НИКОЛИЋ)
.....59

Прикази

Научни сасијанак славистија у Вукове дане 41/1 (НАТАША МИЛАНОВ) ..71

Научни сасијанак славистија у Вукове дане 41/3 (БОЈАНА ТОМИЋ)77

Библиографија Научни сасијанак славистија у Вукове дане 1971–2011
(НАТАША МИЛАНОВ)83

Хроника

Научни скуп <i>Српски језик и актуелна истражања језичке историје</i> (МАРИНА СПАСОЈЕВИЋ)	89
---	----

Прилог

Закључно саопштење са Научног скупа <i>Српски језик и актуелна истражања језичке историје</i>	97
---	----

Поводи

УДК 81(497.11)(091)
050.488JUŽNOSLOVENSKI FILOLOG" 1913/2013"

СРЕТО З. ТАНАСИЋ
(Институт за српски језик САНУ, Београд)

ЈУЖНОСЛОВЕНСКИ ФИЛОЛОГ У СРПСКОЈ ФИЛОЛОГИЈИ*

Јужнословенски филолоџ је ове године навршио сто година од покретања. У раду се говори о мјесту часописа *Јужнословенски филолоџ* у развоју српске науке о језику. Овај часопис је у свом постојању дугим један вијек пратио судбину српског народа и његовог културног развоја, прије свега на плану језичке науке. Он је био и гласило за јужнословенску филологију, али и за славистичку науку уопште. Његова заслуга је што се преко њега у свијету сазнавало о томе шта се у српској науци о језику ради, исто тако био је за српску језичку науку прозор у свијет славистике и опште лингвистике.

Кључне речи и изрази: српски језик, филологија, наука о српском језику, *Јужнословенски филолоџ*.

У српској култури немамо много периодичних публикација које су се у њој учврстиле својим стогодишњим трајањем. Међу такве ријетке спада и часопис *Јужнословенски филолоџ*, који управо навршава сто година свога постојања. И за такву његову дуговјечност заслужни су његови покретачи, а то су – прилика је да се подсетимо – Љубомир Стојановић и Александар Белић, наведено редом којим су потписани у обраћању читаоцима у првој књизи. Професори, учитељ и ученик, прије сто година су дошли на идеју да покрену часопис за српску и јужнословенску филологију. У том моменту су у српској науци имали ауторитет неопходан за овакво предузеће; имали су, поред

* Овај рад је настао у оквиру пројекта *Оџис и сџандардизација савременој српској језика* (178021), који у целини финансира Министарство за просвети, науку и технолошки развој Републике Србије.

тога, и друге предуслове: у ондашњем свијету славистике су уживали завидан углед. Свакако су поред сопственог научног дјела били добро упућени у оно шта се тада радило у славистичкој науци и уопште у лингвистичкој науци у свијету. Поред тога, већ су имали у том послу и извјесно искуство: Александар Белић је осам година раније покренуо часопис *Српски дијалектолошки зборник*. Из тог искуства и увида у оно што се радило на другим странама и одлучили су да покрену *Јужнословенски филолоџ*, ради попуњавања празнине у публикацијама, која је била видљива у српској језичкој науци, а која се више није могла ни смјелата толерисати – недостатак часописа намијењених филолошким истраживањима. То су они јасно и навели у првом броју: „Данас има већ приличан број часописа посвећених различитим деловима славистике или њеном целом обиму. Довољно је поминути само *Archiv für slav. Philologie*, *Извѣстія отдѣленія рускаго языка и словесности Имп. Академіи Наук*, *Русскій Филологическій Вѣстникъ*, *Филологическія Записки*, *Listy filologické*, *Prace filologiczne*, *Rocznik slawistyczny*, *Časopis promoderní filologie* – да друге још специјалније часописе, зборнике различних словенских академија, научних друштава и универзитета, тако исто и зборнике издања у којима има славистичких расправа и не помињемо – па да буде свакоме јасно да је на развиту славистичке периодичке литературе доста урађено, и да се све више ради. Појава тако специјалних часописа као што су *Rocznik slawistyczny* у Пољака, који је посвећен скоро искључиво словенској лингвистици, или *Časopis pro moderní filologii* у Чеха, иако он није искључиво посвећен славистици, – показује без сумње напредак славистике последњих година, и чак полет у извесном правцу.

Према овоме развиту славистике и према потреби, да се и у нас развије у овом правцу живљи рад, којим ће се помоћи, колико се буде могло, и општим испитивањима о словенском језику и проучавању многих тамних страна нашега језика, са покретањем филолошко-лингвистичког повременог списка на нашем језику није се могло више оклевати. Јер иако у нас има академија и научних друштава која објављују научне радове и из славистике, иако има књижевно-научних часописа у којима се каткада критички пропраћају и новија дела из различитих њених области, ипак ми нисмо још имали часописа којему би био једини задатак – проучавање нашег језика у вези са осталим јужнословенским и другим словенским језицима и испитивање њихових језичких споменика. Ту празнину, према својој снази и средствима, треба да попуни *Јужнословенски филолог*“ (*Поводом њојкреињања „Јужнословенској филолоџа“*, стр. 1–2). Тако је изашла прва књига *Јужнословенској филолоџа*, испод чијег наслова стоји да

је то повремен спис за јужнословенску филологију и да га уређује А. Белић.

Покретачи часописа су позвали на сарадњу филологе из различитих славистичких центара и на тај позив су се одазвали многи филолози, о чему се говори у уводном тексту: „Ми смо врло задовољни што можемо констатовати да смо већ при првом објављивању своје намере наишли на једнодушан, повољан одзив у научних радника и у нас и на страни. Прилози који су нам одмах почели стизати утврдили су нас још више у умесности покретања овог научног предузећа баш у данашњим приликама нашим, а обећање сталне сарадње, која су нам са различитих страна долазила, охрабрила су нас за будућност“ (стр. 3). У рубрици *Расправе* на првом мјесту се јавља Љубомир Стојановић, иза њега је А. А. Шахматов; радове објављују још два руска филолога П. А. Лавров и М. Г. Долопко. У овој рубрици су објавили прилоге и Александар Белић и Милош Ивковић из Београда, Аугуст Мусић из Загреба, те Александар Стојићевећ, потписан тада из Лајпцига. Немамо сигурне податке о томе да ли је и гдје у стручној периодици забиљежено покретање овога часописа – Јагићев Архив то није забиљежио, што се може тумачити и скорашњим отпочињањем Првог свјетског рата.

Историја је учинила да издавање часописа *Јужнословенски филолоџи* стане већ код првог броја. Излазак друге књиге зауставио је Први свјетски рат: „После прве књиге од две свешчице ‘Јужнословенски филолог’ је морао престати излазити. Друга књига већ је на половину била сложена, а дошао је пад Београда 1914 год., па пад Србије 1915 год. Непријатељска рука није штедела државних установа наших, ни домова појединаца, већ је, уништавајући Државну штампарију, уништила у њој и сложени текст ‘Јужнословенског филолога’ и рукописе писаца, а претресајући домове појединаца и проналазећи у њима остатке културног рада српских грађана, уништила је и остали део рукописа спремљених за II књигу часописа. Тако је и ‘Јужнословенски филолог’ поделио судбину своју са целим нашим народом измученим и тешко оштећеним светским ратом“, написао је Александар Белић у уводном тексту друге књиге *Филолоџи*, која се појавила у Београду 1921. године. У уводном тексту се још, уз жаљење за у току ратних година преминулим филолозима и сарадницима *Јужнословенског филолоџи* – међу којим су и С. Новаковић, Филип Ф. Фортунатов, А. А. Шахматов, Август Лескин – најављује да ће остати непромијењена физиономија часописа: позивају се сарадници који се баве јужнословенским језицима, прасловенским и старословенским језиком, као и другим словенским језицима да шаљу своје прилоге. Такође, часопис ће „пратити кретање словенске лингвистике и фило-

логије код свих осталих словенских народа, дајући критичке прегледе о научном раду код њих“, истиче уредник и додаје да су многи сарадници из земље и иностранства „похитали да нам пошаљу своје драгоцене прилоге или да обећају своју сарадњу“ (стр. 2–3).

Насловна страна ове друге књиге *Јужнословенској филолоја* разликује се од насловне стране прве књиге по томе што има и редакцију: „Уређује А. Белић уз сталну сарадњу А. МЕЈЕ-А, проф. Collège de France, А. СТОЈИЋЕВИЋА, проф. Унив. у Љубљани, К. ЊИЧА, проф. Унив. у Кракову, Љ. СТОЈАНОВИЋА, акад. у Београду, М. РЕШЕТАРА, проф. Унив. у Загребу, О. ХУЈЕРА, проф. Унив. у Прагу, Р. НАХТИГАЛА, проф. Унив. у Љубљани, СТ. ИВШИЋА, проф. Унив. у Загребу, СТ. М. КУЉБАКИНА, проф. Унив. у Скопљу, ФР. ИЛЕШИЋА, проф. Унив. у Загребу, ФР. РАМОВША, проф. Унив. у Љубљани, и Х. БАРИЋА, проф. Унив. у Београду“.

Да је Белић имао разлоге да буде задовољан одзивом сарадника, говори и чињеница да је поред већег броја српских, хрватских и словеначких филолога у новоствореној држави, са пристиглим емигрантима из Русије, своје прилоге дао већи број европских филолога и лингвиста: В. Јагић, А. Меје, Ј. Коштиал, П. Лавров, М. Г. Долупко, Л. А. Булаховски, М. Решетар. У овом броју *Филолоја* појавили су и радови многих филолога из новостворене државе, као што су: Љубомир Стојановић, Александар Белић, Фран Рамовш, Стјепан Куљбакин (емигрант из Русије), Фран Илешић, Милош Ивковић, Стојан Новаковић, Владимир Ћоровић, Тихомир Остојић, Веселин Чајкановић, Стјепан Ившић, Томислав Маретић, Хенрик Барић, Франц Кидрич, Петар Скок, Рајко Нахтигал и Александар Стојићевић.

Највећи дио посла око припремања и израде књиге пао је у удио Александру Белићу. Он је водио бригу око сакупљања прилога, уређивања и штампања часописа. О томе непосредно свједочи и преписка коју је започео прије појаве овога броја са словеначким лингвистом Франом Рамовшем, с којим се касније и спријатељио и дописивао све до смрти Рамовша 1952. године, уз застој од неколико година баш почетком тих двадесетак година¹. У писму Рамовшу од 20. априла 1920. године Александар Белић наводи да се слаже с његовим предлогом да се све о словеначком језику објављује у *Јужнословенском филолоју* и истиче: „Ја врло радо примам Ваш предлог да сва Slovenica пређе у 'Јужнословенски филолог' (тако се звао овај часопис већ /пре/ рата, али тада је изашла само једна његова књига, коју Вам шаљем). Наравно, Ваша би била брига да се рукописи добију, да

¹ О разлозима за захваљење односа између Белића и Рамовша биће речи мало даље.

се води стална библиографија итд. [...] Вас бих нарочито молио да израдите потпуну библиографију словеначких ствари које се језика тичу од 1914 год. до данас, па бисмо то одмах штампали“ (Ротар 1990: 16). И у писмима која слиједи Белић позива Рамовша да спреми који прилог словеначких лингвиста и библиографију за први број *Филолоџа* јер „Он **не треба** да изађе без једног или више ваших прилога“, истиче Белић у свом писму од 3. новембра 1921. године и износи предлог Рамовшу: „Мени би најмилије било да се Ви примите да водите **цео** словеначки део у часопису: да се старате о чланцима, о повремениој библиографији и т. д. само бисмо се договарали о крупнијим питањима и о крупнијим стварима“ (Ротар 1990: 17)².

² Испало је, међутим, да су Рамовш и Белић преуранили, догађања око језичког и културног зближавања утицали су на то да се ова идеја није остварила; словеначки филолози су остали суздржани према овој идеји – в. Ротар 1930: 133, биљешка бр. 29. Сам Ротар указује на то да је Рамовшу и Ватрослав Јагић савјетовао одбијање културно-језичког зближавања и наводи писмо из 1922. у коме му Јагић износи свој негативан став према тој идеји. Наводимо овдје то за разумијевање овога времена интересантно писмо.

„Dragi gospodine profesore, ja sam sada u Beču kao odrezan od čitavoga slavenskoga svijeta. Od kada sam se morao oprostiti s mojom knjižnicom i prestati izdavati 'Arhiv', kao da su mi podrezali krila te ne mogu letjeti. U mislima na putu iz Beča u Zagreb ili Beograd meni je uvijek na pameti Ljubljana, gdje sada imam gotovo više poznanika, nego li u Zagrebu, samo što rijetko o njima čujem.

Ипак кад год desi се нешто, што и staroga čovjeka draži, ne да mu mira, да се ne oglasi, да barem не uznemiri pouzdana prijatelja, кад već не може izaći у јавност. Takav је један случај utisnuo meni pero у ruku, да Vam napišem ово неколико riječi. Izazvaše me članci mojega zeta Rešetara (u Novoj Evropi од 1 novembra о. g.) i nekog dra P. Bulata у broju 7 од 1 decembra 1922 у 'Jugoslovenskoj Njivi'. K tomu dolazi još i pristupna besjeda у Srpskoj akademiji profesora Pavla Popovića, која је izašla nedavno у 'Glasu'. Sve те rasprave tiču се једног pitanja, које у prvom redu мора zanimati Slovence, njihove književne i научне ljude, dakle i Vas. Što се ja k том pitanju obračam upravo k Vama, то узмите за dokaz naše, како mislim да се ne varam, научне srodnosti. Radi се, како biste vidjeli, да су vam sve pomenute rasprave pri ruci, о том, да li је moguće i korisno i pametno, да се како posljedica našeg političkog ujedinjenja traži i želi također književno, т. j. upravo jezičko ujedinjenje. Da Vam одмах kažem svoje osvjedočenje, ja mislim, да niti је potrebno niti се smije tražiti од Slovenaca да се одрекну од svojega jezika, од kle да prestanu biti svoja posebna narodna individualnost, hoćete li је zvati plemenom, narodom ili ma kako. Toga је mišljenja i moj zet (Rešetar) dok neki dr. Bulat у Njivi umuje drugačije. I Pavle Popović, koji govori samo о književnosti, povlači у јединство (ne izvedeno još до kraja) srpskohrvatsko такође slovenačku literaturu. Meni се čini, да tu imaju prvu riječ sami Slo-

Овдје ми се чини интересантним да наведем једну кратку билешку коју је Белић објавио у овој књизи *Филолоја*: „Јагићев Архив ... изашао је 1920 год. у својој 37. књизи, навршивши тако 44 године свога излагања ... Сада издавач Архива, Вајдманова књижара у Берлину, изјављује да због неповољних прилика обуставља издавање овог часописа, а његов уредник В. Јагић, прашта се са својим сарадницима желећи да се у што скоријем времену наново продужи издавање његова часописа. ... Нема ниједнога слависта који неће жалити што Јагићев Архив престаје да излази и који му неће признати ненадмашне заслуге у развоју словенске филологије за последњих 50 година“ (стр. 181). Као да је судбина хтјела да *Јужнословенски филолој* преузме задаћу коју је обављао и Јагићев *Архив*. Тако нешто наговјештава у размишљањима Франа Рамовша Јанез Ротар [стр. 7], који је приредио књигу с кореспонденцијом Ф. Рамовша и А. Белића, а то потврђује и садржај једног овдје наведеног Белићевог писма Рамовшу. Он [Рамовш] сматра да је распадом аустроугарске државе последице пораза у Првом рату створена могућност да центар јужнословенске филологије са Дунава (тј. из Беча) пријеђе у центар створене државе Јужних Словена – Београд – и да би Белићев часопис могао на неки начин бити насљедник Јагићева *Архива*³. А као да у свему томе има

vinci. Upravo zato želio bih, da Slovenci reagiraju na to pitanje te da otvoreno kažu: bobu bob, popu pop. Dakako to nije tek filološko pitanje, nije pitanje gramatike, k tomu pitanju pristupa se sa više različitih pogleda, ono je i praktičko i religiozno i ekonomsko. Po mojem mišljenju svi ti obziri ne smetaju, da u mudro uređenoj autonomnoj zajednici Slovenci zadrže za svoj kulturno-društveni život svoj poseban jezik. Kako ne poznajem Vašeg nutarnjeg raspoloženja, to si mogu misliti, da neki vaši ljudi radi ličnih koristi ne bi marili odreći i svojega jezika, ali takvih valjda nije mnogo. Razborito bi bilo, da Slovenci upravo za osiguranje svoje narodne individualnosti podupiru nastojanje Hrvata, koji se bore za što širu autonomiju. Može biti postoji taj kontakt, ali ja ga ne vidim. Meni se čini, da kod vas neki ljudi vole ugađati beogradskoj današnjoj skroz nevaljaljoj politici, nadajući se da će kao beogradske skutonoše odavle korist izvući i za sebe lično i za svoj narod. Takove politike ja ne bih nikako odobravao.

Sada ste čuli zašto sam vam napisao ovo pismo. A Vi, ako nećete sami, potaknite nekog drugog ali pametnog čovjeka da se zabavi oko tog pitanja sa vašeg slovenačkog 'Standpunkta', neka bi se čuo i Vaš glas“. (Ротар 1990: 133–134).

Истина, пише на истом мјесту Ротар, и сам Јагић је по настанку заједничке државе сматрао да се у Љубљани треба словеначка књижевност предавати заједно са српском и хрватском, али је убрзо промијенио мишљење.

³ У првом послератном *Филолоју* (1921) два рада Ф. Рамовша и један прилог Фр. Кидрича; сва три се тичу словеначког језика, и написани су на

неке симболике и у чињеници да је прва персонална библиографија једног слависте у *Јужнословенском филолоџу* управо библиографија Ватрослава Јагића: Библиографија Јагићевих радова од 1907 г. / С[тепан] К[уљбакин] // *Јужнословенски филолоџ* III, 1922–1923, стр. 102–111.

Јужнословенски филолоџ је између два свјетска рата већ био и у свијету препознат као најзначајнији часопис на јужнословенском простору, али није постао једини. Часопис се у почетку штампао у Љубљани, што је његовом уреднику доносило додатно ангажовање и бриге. О томе Белић често говори у писмима Рамовшу, као и о достављању библиографије из Словеније (Ротар 1990). За двадесет година изашло је шеснаест књига, посљедња, седамнаеста по реду изашла је уочи Другог свјетског рата за 1939–1940. годину. Мада је од друге књиге уз Александра Белића као уредника наведен већи списак уређивачког тима, Белић је имао највише помоћи од Љубомира Стојановића, угледног научника и државника. Тако је уређивано првих осам књига. Кад је осма књига била спремљена за штампу, Стојановић је умро. О његовој заслуги за *Јужнословенски филолоџ* бираним ријечима проговорио је Белић у некрологу на почетку те књиге: „Редакција нашег часописа оплакује у њему једног од својих оснивача, свога великог пријатеља и једног од најревноснијих сарадника“ (*Јужнословенски филолоџ* VIII, стр. 1).

Није се остварила идеја о *Јужнословенском филолоџу* као једином гласилу у новоствореној држави, како су у једном тренутку, пред излазак друге књиге, размишљали Александар Белић и Фран Рамовш. Томе разлог може бити и у друштвеним околностима, а и у околностима стручне природе, понешто се о томе види из наведеног Јагићевог писма. На крају, и да је тако било у почетку, развој науке би убрзо довео до потребе покретања нових часописа. Ипак, треба рећи да је концепција часописа између два свјетска рата била провођена како је и најављено у првој и другој књизи *Филолоџа*. Часопис доноси расправе о различитим питањима српског језика на синхронном и дијахронном плану, од почетка је посебна пажња посвећивана српским и хрватским дијалектима (в. детаљно: Реметић 2013), али је заступљен и словеначки језик. Бавио се и другим питањима српске и словенске филологије: као што је историја језика, акценат, фонетика, морфологија. Ту је Љ. Стојановић објавио своје значајне студије о

словеначком језику. После је дошло до застоја у сарадњи, због сплета околности о којима је већ било ријечи, ту је потом дошло и питање граматичке терминологије; било је дошло и до прекида преписке између Рамовша и Белића у периоду између 1922. и 1927. године.

функционисању глаголских облика у српском језику, а ту је и Александар Белић објавио рад поводом Мусићевих студија о употреби времена у народним пјесмама и Вуковим списима, рад је био у сагласности са Белићевом теоријом индикатива и релатива, коју је обзнао двадесетих година XX вијека. У часопису објављују српски, хрватски и словеначки филолози. Сам Белић такође обраћа пажњу и на овај језик, рецимо, он пише опширан приказ студије Ф. Рамовша, *Dialektološka karta slovenskega jezika (Јужнословенски филолої XIII, стр. 202–210)*.⁴

Јужнословенски филолої је по други пут престао да излази са избијањем Другог свјетског рата. Требало је да прође десет година да се настави његово излагање. Александар Белић је после Другог свјетског рата обновио прво рад Српске академије наука, основао Институт за српски језик 1947. године са циљем да се у њега пренесу велики Академијини пројекти у области српског језика. Природно је било да се оживи и рад часописа који су излазили прије рата *Српски дијалектолошки зборник*, *Наш језик* и *Јужнословенски филолої*. Први послератни *Филолої* изишао је 1950. године, то је књига XVIII за 1949–1950. годину. У обраћању сарадницима Уредништво најављује да ће у основи концепција часописа остати иста: садржај ће му бити јужнословенска и општа словенска филологија и лингвистика. Опет се посебно инсистира на библиографији. Истакнуто је да ће излазити најмање једанпут годишње, што ипак још задуго није било постигнуто. На насловној страни стоји Уређује А. Белић уз сарадњу д-ра Алексића Радомира (Београд), д-ра Бошковића Радосава (Београд), д-ра Вуковића Јована (Сарајево), Конеског Б. (Скопље), д-ра Нахтигала Рајка (Љубљана), д-ра Рамовша Франа (Љубљана), д-ра Скока Петра (Загреб), д-ра Стевановића Михаила (Београд), д-ра Томановића Васе (Скопље), д-ра Храсте Мата (Загреб). Ова књига, обима 548 страна у рубрици *Расправе и чланци* садржи 13 прилога, од тога су два од страног аутора. У рубрици *Критика* објављено је 26 прилога, где се приказује и већи број дјела из пера страних аутора. Међу приказивачима више пута јављају се Стјепан Куљбакин, Александар Белић и његови млади сарадници из Института за српски језик Ирена Грицкат, Милка и Павле Ивић, Иван Поповић, а ту су и Михаило Стевановић, Милан Будимир и Петар Скок.

⁴ О заступљености источних и западних словенских језика уопште писао сам у часопису *Славистика* (Танасић 2007); о занимању српских слависта за те словенске језике свих трију грана словенства говори се у раду Танасић 2014.

Док је у прва два покретања на челу био рад Љубомира Стојановића, овај пут је објављен рад Александра Белића под насловом *О лингвистици Александра Белића*, уз уводно образложење да је Редакција сматрала „да је најумесније отпочети нову серију Јужнословенског филолога излагањем о главним тачкама лингвистике А. Белића“.

У овоме периоду Александар Белић је био и директор Института за српски језик, па је усаглашавао послове на институтским пројектима и припремању и издавању часописа. Последња књига на којој стоји да је уређује Александар Белић јесте XXIV за 1959–1960. годину. Његовом смрћу завршила се и једна епоха *Јужнословенског филолоџа*, који је три пута покретао, поставио му јасну концепцију, кроз 47 година трајања уврстио у ред најугледнијих гласила у свијету славистике, сам објавио у њему сто деветнаест радова, који су унесени у библиографију радова *Јужнословенског филолоџа 1913–2013* у броју LXIX за 2013. годину.

Нови уредник *Јужнословенског филолоџа* постао је академик Михаило Стевановић, који је Александра Белића наслиједио и на мјесту директора Института за српскохрватски језик. Пошто је те године дошло до реорганизације у Академији, институти су изашли из састава Академије, па више у заглављу *Филолоџа* није стајало име Академије. Послије промјене, на челу часописа Уредништво је незнатно измењено, изостављањем два члана из списка и увођењем једног новог⁵, а дошло је и до другачијег представљања његовог. Оријентација часописа се није мијењала, његов профил је такође остао исти. Посљедње Белићево уредништво је било наведено овако: „Уређује А. Белић уз сарадњу д-ра Алексића Радомира (Београд), д-ра Вуковића Јована (Сарајево), д-ра Коларича Рудолфа (Љубљана), Конеског Блажа (Скопље), д-ра Павловића Миливоја (Нови Сад), д-ра Стевановића Михаила (Београд), д-ра Томановића Васа (Скопље), д-ра Храсте Мата (Загреб)“ (*Јужнословенски филолоџи* XXIV, 1959–1960), а на корицама прве књиге коју је уредио М. Стевановић пише: „Уређивачки одбор: др Алексић Радомир, др Грицкат Ирена, др Коларич Рудолф, Конески Блаже, др Павловић Миливој, Др Стевановић Михаило, др Храсте Мате, Главни уредник М. Стевановић“ (*Јужнословенски филолоџи* XXV, 1961–1962). Већ у сљедећем годишту редакција је проширена именима Берислава Николића, Асима Пеце и Митра Пешикана. М. Стевановић је уређивао часопис до 1972. године, закључно са XXIX књигом. Он је успио да одржи динамику излагања коју је на-

⁵ То су: Јован Вуковић, професор Универзитета у Сарајеву, и Васа Томановић, професор Универзитета у Скопљу, а укључена је др Ирена Грицкат из Института.

слиједио од Александра Белића. Такође, био је то и даље најзначајнији филолошки часопис на простору Југославије. И даље је у њему било највише тема које се тичу српског односно српскохрватског језика: историја језика, дијалектологија, ономастика, акцентологија, врсте ријечи, творба, синтакса. У њему тада објављују готово сви значајни тадашњи српски лингвисти. Сем првог годишта, сва су излазила у две књиге; у првој су биле расправе, а у другој је била претежно научна критика и библиографија. Тридесета књига за 1973. годину била је посвећена њему у част и уредиле су је његове колеге Миливоје Павловић, Радосав Бошковић, Митар Пешикан и Живојин Станојчић (секретар). Пошто је те године академик Стевановић отишао у пензију, именована је и нова редакција часописа, тј. проширена: др Ирена Грицкат, др Милка Ивић, др Павле Ивић, др Радослав Катичић, [др Рудолф Коларич], Блаже Конески, др Берислав Николић, [др Миливој Павловић], др Асим Пецо, др Митар Пешикан, др Живојин Станојчић. Више се међу члановима уредништва не налазе Радосав Бошковић и Михаило Стевановић. За главног уредника именована је академик Милка Ивић. Ново уредништво са новим главним уредником унијело је нови полет, проширило број сарадника у часопису. Само први број који је уредила академик Милка Ивић – XXXI – покривао је две године 1974–1975, отада се *Јужнословенски филолоџ* јавља као годишња публикација и испод наслова часописа изостављена је синтаграм *йовремени сѝис за словенску филолоџију и линѝисѝику*. Часопис се учврстио међу најугледнијим лингвистичким публикацијама те врсте у словенском свијету. Пошто је деведесетих година САНУ поново постала оснивач Института за српски језик, на предлог главног уредника од LI књиге за 1996. годину враћено је име Академије у заглавље часописа. Договорено је да Институт остане издавач *Филолоџа*, а да га припрема заједно са САНУ. Овим је часопис учврстио и свој углед, повећао број страних сарадника и обезбиједио веће присуство у важним научним центрима путем Академијине размјене публикација. У ово вријеме нешто више се осипало уредништво, највише по биолошким законима, па је оно у више наврата попуњавано. Посљедњи састав је установљен 2004. године увођењем неколико нових чланова, али је он у међувремену окрњен одласком неколико његових чланова са овог свијета, а укључен је један нови члан.

Академик Милка Ивић је више него успјешно уређивала *Јужнословенски филолоџ* преко тридесет година од XXXI до LXIII

књиге (1974–2007)⁶, не штедећи своје умне и физичке снаге и улажући свој углед једног од водећих лингвиста свога времена у свијету, свакако са много емоционалних веза са Институтом, гдје је започела своју научну каријеру, и самим часописом, у коме је објавила свој први научни прилог као млади научник (у првом послератном броју), а објавила је у њему осамдесет два прилога. Поред тема које су обрађиване у овоме часопису, било је и нових, у складу с кретањем у науци: врсте ријечи, семантика, род и број, а све присутније теме са наглашеном општелингвистичком компонентом. У часопису се јављају и нова имена, млађи српски лингвисти стасали за сарадњу с овим часописом. Уредник академик Милка Ивић пожељела је да преда руковођење своје млађем сараднику академику Предрагу Пиперу, који је ту дужност преузео од LXIV књиге за 2008. годину. Последња књига коју је уредила академик Милка Ивић имала је редакцију у следећем саставу: Јасна Влајић Поповић, Даринка Гортан Премк, Ирена Грицкат, Милка Ивић, Лили Лашкова, Александар Лома, Софија Милорадовић, Александар Младеновић, Мирослав Николић, Асим Пецо, Предраг Пипер, Слободан Реметић, Александар Собољев, Живојин Станојчић, Срето Танасић, Зузана Тополињска, Драго Ћупић, Егон Фекете и Виктор Фридман. Нови уредник, академик Предраг Пипер, није мијењао састав редакције на почетку свога вођења часописа⁷. Такође, није мијењао ни оријентацију часописа.

Кад се говори о *Јужнословенском филолоџу*, мора се поменути и едиција „Библиотека *Јужнословенског филолоџа*“, у којој се штампају монографије. У новој серији изашле су до сада двадесет четири књиге: ту је објављено десетак докторских дисертација, а остало су монографије угледних научника. Посљедња, двадесет четврта књига је монографија о библиографији у *Јужнословенском филолоџу*, коју је написала колегиница Ана Голубовић.

Сто година излажења за један часопис велики је период. *Јужнословенски филолоџ* је са таквим трајањем данас међу најстаријим часописима у свијету славистике. Кад се данас негдје у свијету каже „јужнословенска славистика“, обавезно се помисли и на *Јужнословенски филолоџ*. Немјерљив је његов допринос у развоју српске и јужнословенске филолошке науке, изграђивању научних кадрова,

⁶ Треба напоменути да је књигу LVI/1–2 и LVI/3–4, посвећену Павлу Ивићу поводом смрти, уредио проф. др Слободан Реметић, тадашњи директор Института за српски језик САНУ.

⁷ У међувремену су умрли чланови Уредништва Ирена Грицкат, Александар Младеновић, Драго Ћупић и Егон Фекете. Од годишта LXVII (2011) у Уредништво је укључена Алина В. Маслова.

представљању резултата српске филологије у свијету. Овај часопис већ сто година представља прозор кроз који српска научна јавност стиче увид у оно што се дешава у свијету лингвистике и посебно славистике, такође преко њега и свјетски слависти добијају обавјештења о томе шта се дешава у нашој језичкој науци. Готово сва значајнија имена српске науке о језику у протеклих сто година појавила су се у овоме реномираном гласилу српске и јужнословенске филологије. За сваког нашег лингвисту појављивање у *Јужнословенском филолоџу* представљало је мјеру успјеха у послу којим се бави. Може се с пуно разлога поновити оцјена академика Милке Ивић написана прије двадесет година: „Једном ће потоња поколења ишчитавати историју наше лингвистичке средине са страница Јужнословенског филолога“ (Ивић 1994: 3). Сто година *Јужнословенској филолоџа*, са четири уредника и са око 480 сарадника⁸ који су објавили 1799 радова – према библиографији Ане Голубовић датој у LXIX књизи – представља чињеницу првог реда у историји српске филологије и лингвистике. Издавач *Јужнословенској филолоџа* у периоду дугом већ преко шездесет година, са свим потешкоћама које су нужно саставни дио те улоге, био је Институт за српски језик САНУ. То свакако говори о великој заслуги Института за успјешну мисију овога реномираног гласила српске филологије и лингвистике, што је и раније у пригодној прилици истакнуто (Ивић 1994).

ЛИТЕРАТУРА

- Грицкат 1996: Ирена Грицкат-Радуловић, Наука о језику у делатности академије, *Глас САНУ CCCLXXIX*, Одељење језика и књижевности, књ. 15, Београд, 1–83.
- Ивић 1994: Милка Ивић, Педесети број *Јужнословенској филолоџа*, *Јужнословенски филолоџ* L, Београд, 1–3.
- Реметић 2013: Слободан Реметић, Сто година дијалектологије на страницама *Јужнословенској филолоџа*, *Јужнословенски филолоџ* LXIX, Београд, 13–32.
- Ротар 1990: Janez Rotar, *Korespodenca med Franom Ramovšem in Aleksandrom Beličem*, Ljubljana: SAZU.
- Стевановић 1974: Михаило Стевановић, Институт за српскохрватски језик и програми његова рада, *Наш језик* XX/1–5, Београд, 1–10.

⁸ Треба имати у виду чињеницу да се неки аутори јављају и под два презимена.

Танасић 2007: Срето Танасић, Источни и западни словенски језици у *Јужнословенском филолоџу*, *Славистика* XI, Београд, 174–178.

Танасић 2010: Срето Танасић, Александар Белић и Институт за српски језик, *Наш језик* XLI/3–4, Београд, 107–111.

Танасић 2014: Срето Танасић, Српска славистика у *Јужнословенском филолоџу*, *Славистика* XVIII, Београд, у штампи.

Срето З. Танасић

ЈУЖНОСЛАВЕНСКИЈ ФИЛОЛОГ В СЕРБСКОЈ ФИЛОЛОГИИ

Резюме

В настоящей работе речь идет о месте журнала *Јужнословенски филолог* в развитии сербской науки о языке. Он был основан в 1913 году Любомиром Стояновичем и Александром Беличем. *Јужнословенски филолог*, благодаря своему столетнему существованию, в настоящее время является одним из старейших журналов в мире славистики. Неизмерим его вклад в развитие сербской и южнославянской филологической науки, в формирование научных кадров и в презентацию результатов сербской филологии. Данный журнал в течение своего одновекового выхода следил за судьбой сербского народа и его культурного развития, в первую очередь на уровне науки о языке. Он является также печатным органом южнославянской филологии, а также славистической науки вообще. Его заслуга также в том, что благодаря ему в мире распространялись сведения о том, что делается в сербской науке. Для сербской науки о языке он представлял окно в мир славистики и общей лингвистики.